

EMLÉKEZÉS SZINYEI MERSE PÁLRA

FELOLVASTA A SZERZŐ AZ 1931. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN TARTOTT
SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKÖNNEPEN

Hölgyeim, Uraim!

Volt egy kávéházunk az Andrássy-úton abban a kedvesebbik időben: a Japán kávéház; fehér majolika falai teli pingálva bambusszal, krisantémmel, vázákkal, álmodott madarakkal. A kávéház ma is nyitva van, az időt bezárták. Akik oda jártunk a Japánba, talán messzibb mentünk, mintha Japánba mentünk volna; távolibb exotikum volt az a kávéház, mint a fehér lotusz, a zöld tea, s az arany Buddha világa: mert a Japán kávéház az ifjúság tündérháza volt. Oda mentem délután, elhanyagolva regényolvasást, löversenyt, meg szerelmet is néha; a barátkozás az élet friss idejében olyan szükséglete a léleknek. A Japán-asztalnál ültek azok a művészek és mértő jó barátok, akikből a mai Szinyei-Társaság kerekedett. A Szinyei-Társaságnak, hogy mindjárt megmondjam, azért vagyok tagja, hogy képviselve legyenek azok is, akik a hazában nem értenek a képekhez. Ebben a jelentésben egy imponáns sokaság képviselőjeként merek a Társaság kedves vendégei elé ülni és itt hangosan beszélni.

Ó az az ozsonaideji nagy Japán-asztal az Andrássy-útra néző tükörablak előtt, melyről Pólya Tiborunk pingálta derült csoportképet már őrizetbe vette az Ernst Múzeum: mennyi tréfa esett ott minden Istenadta nap, mennyi napsütött históriát meséltek ott a párizsi, müncheni, meg a nagybányai piktor-ság életéből; s viták perdültek és szenvedély kürtölt... vallomások lelkendeztek, mikor, a byroni szavakkal élve: a mennybe látni sok vidám és tiszta gondolatot át. Igaz, csalódásnak, fájdalomnak a gordonka hangjai is sötétlettek... Ma minderre a nevelésre, vitára, véleményre, sérelemre, lázadó haragra emlékszük és nem emlékszük az ember; úgy, mint egy társaságos est témára, úgy, mint zenére, mely elhangzott, melyből vissza-visszajövő hangulat, föl-fölbredő ekhó lesz,

míg egy elmúlt ünnep hangzik vissza a lélekbe, ifjúság, ifjúság ünnep, művészek és művészet ifjúsága.

Volt egy korszak az antik világban, Hölgyeim, Uraim, mikor Théba állam egy király helyett kettőt választott. Plutarchos úgy jegyzi ezt a kort, mint Théba legszebb, legvirágzóbb idejét. A székek közepett, amelyek azt a híres-nevezetes Japán-asztalt körülvették, két karszék trónformává nemesedett a mi szemünkben: az a két karszék, amelyekben Pali bácsi, meg Papszi foglaltak egymás mellett helyet. Szinyei-Merse Pál és Lechner Ödön. A geniális piktor és a geniális építész. Két szabadsághős, két álmodó; két idealista és két ideál. Szellemben, hivatásban, érületben, sorsban összesimult két élet; két fényes öreg, akik együtt ragyogtak, mint a páros csillag az égen, együtt jártak, mint valami óriásnak a két lába s úgy együtt éreztek, mint két összenőtt iker, akiknek egyetlen szív adott. Mind a kettő orcái gyengéd pirosak, olybá tünnek ősz hajaikkal, mint két rózsaszín róza, melyeket nyár derekán meglepett a havazás. Se Pali bácsi, se Papszi nem tartottak tekintélyt abban a pazar művészkompániában. Hanem én világletemben sehoh se láttam, hogy fiatalok fehér haját, férfiak érdemet, emberek embert úgy tiszteljenek, oly közelről, oly igazán, mint ez a szabad művésznép tisztelte Szinyei Merse Pált és Lechner Ödönt. Mi különbség volt mégis e két Büszkeségünk közt, akiknek szelleme, lelke annyire egyezett? Édes Istenem, testmagasság, izom, hang, és természet... Papszi a mosoly volt, Pali bácsi a hahota. Az oroslán, ha nevetni tudna, az hallatna olyan hatalmas hahotát, mint Pali bácsi, ha jól mulatott. Pali bácsi férfias volt, Papszi szinte lányos, Pali bácsi hős volt, Papszi angyal. Pali bácsi arisztokrata, Papszi demokrata; az egyik annyira nem kevély, amennyire nem köznap a másik. Tökéletesen kiegészítették egymást. Csak

STOCK, JOHANN MARUN (1746-ban Nagyszomben született, Pozsonyban élt és 1800-ban halt meg): **NŐI KEPMAS**
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum
A művészei Műismeretek Borsánál Előzetesleírású Irod. Isztár

IOSIF MEISTER ISTVAN (1729 körül—1797):
A SZENTILEK ELJÖVELE
Olajfestés a soproni Szentilek-templom oldalképfelér
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum
A művészei Műismeretek Borsánál Előzetesleírású Irod. Isztár

egyetlen olyan különbségre emlékszem, amely két szomszéd életében áthidalhatatlan szakadék gyanánt szerepelt. Arra pedig, hogy Pali bácsi dohányos volt, pihenő nélkül szívta egyik vasok cigarettyét a másik után, Papszi fehér bajuszát pedig soha se szivar, se cigarette füstje nem sárgította. Ezt nem tudtam megérteni. Ma sem értem. Lemondok róla, hogy valaha is megérthetem.

Szinyei Merse Pálnak, az uralkodó úrnak, a fejedelmibb fejnek az emlékünnepeére jötünk, Hölgyeim, Uraim. A Japán-asztalról emlékeztem: a Japánban kerültem szemtől-szembe a nemes nagy emberrel, ott szívtam egy füstöt a legendás Szinyei Merse Pállal, akinek a Pacsirtáját, meg a Pipacsait gyermekkoromban néztem otthon, s néztem diák-szemekkel a vidék városaiban azokban az otthonokban, ahol megfordultam; és mikor fölkerültem Pestre, elnéztem a Könyves Kálmán kirakatában a két országos képet, azután meg a harmadikat, a Majálist, megállva egy porció ábránra, gyönyörűségre. Szinte velem született emlékké, világomná vált a Pacsirta, meg a Pipacok, meg a Majális, úgy mint a zsoltarok lélekzetévé válnak a kebelnek s öntudatlan gondolatává válik az elmében egy-egy Petőfi-vers. És elzarándokoltam azóta műzeumba, tisztelni a Szinyeiek Szinyeiet: az elunthatatlan, vénülhetetlen, halhatatlan Majálist. Istenem: mi van ezen az öt néma személyen a dombtetőn, ami vonz és visszavonz, amitől a nézőben elalszik az élet és ocsudik az álom; mi van ezen a bizalmas reggeli ünnepen, ami a szívet megédesíti és megfájtja; mi az, amitől az üldöző csalódás elmarad az ember mögött és az ember andalodva indul a lét következő órája felé, s ittas reménnyel néz szét a földön, mintha soha erről a világról nem hallott volna? A zöldnek, pirosnak, rózsaszínnak, fehérnek, vörösnek, kéknak és barnának micsoda titkos szövetsége, kompozícionak, esztétizálásnak, fény- és árnyék alkujának, a természet formái követésének, vagy elhagyásának, micsoda festői mesterkedésnek a bővölete, hogy hallgatózom sóváran s hallok-nevetős halk beszélgetést a dombon, azt hiszem, el tudom majd mondani, de szórakozottság lep meg, s Majális társaságának témái onán rózsafelhők ké foszlanak a szemem előtt, homlokomban a fogalom betűi mozarti hangjegyekké varázsolódtak, valóság és mese hin-

taltatják az életemet... nem tudom magamat kifejezni: boldog vagyok.

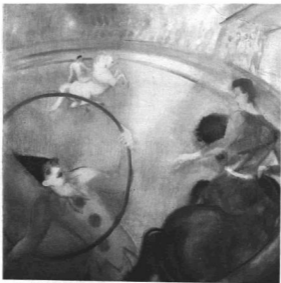
Mindig megcsókoltam azt a jobbkezet, melyet köszönéskor nyújtott Pali bácsi, azt a kezét, amely a Majálist pingálta, azt a kezét, amelytől a Pacsirtát, meg a Pipacsokat kaptuk, a Lilaruhás nőt, a Hintázókat, meg a Pogányságot, meg a Labdarózsákat, mind a Szinyeit, a Léghajó bizarr kis szeszélyéig. Az egész Szinyei-oeuvre azt a csudás fellélegzést adja a léleknek, azt a szerelmes szabadságot, azt az üdvöt, amelynek a titkát a napsugaras vízen lessük és füleljük a megbújt rigó füttyeiben. Tanulhatatlan csuda az, csak az Isten kiszemelt gyermekei tudják, a festők, a betűi, a kotta, s a kő, meg a márvány poétái. Ők a mi legáldottabb tanítóink: a boldogságra oktatnak.

Soha hódítóbb harmóniát, mint amit a Szinyei Merse Pál neve jelent az eszméletemben. Vagy ki tud mestert, aki ennyire hasonlatos lett volna művészetével? Ki látta szebb találkozásait egy alakban a férfinak, a magyarnak, a művésznek? Akinek a jelenvalóságát, mint a korona pántjai a királyi főt, úgy fogták körül szépség, erő, egészség; becsület, igazság, szabadság, mindaz, ami az életet méltóvá teheti a lélekhez. Mintha majálisra gyűltek volna férfikor, ifjúság, öregség abban az őszhajú, nefejejskék szemű daliában, akitől mi az élet szerelmét és a művészet imádatát tanultuk. Ajándék volt országnak, dísz a földnek az ő itt való vendégsége. Merengve, gyönyörködve áll a nagy világ látogatója az Uffizi-fal alatt, a hatalmas szelíd vadász arcképe előtt. Az idegennek arc és tekintet szépsége jutott, nekünk szavának, szívének meleg emléke is, pályafutásának hőskölteménye, s e nagyságos, szépséges élet kibékítő sugalma, világító álma: mint a Szinyei Merse Pál műve halhatatlan, úgy a Szinyei Merse Pál élete is szinte egy az örökkévalósággal. A termő, virágzó gyönyörű egész esztendő is, melynek tejes rügye, égő pipacsa, napsütött lombesése s tiszta havazása van: nem annyi vajjon, mint az örökkévalóság?

Szinyei Merse Pál. Mint az édes szeder, olyan lesz mindéig az ajkannak ezt a nevet ismételni. Boldogsága az életemnek, hogy Szinyei Merse Pált ismerhettem. Köszönöm Nektek, Szinyeisták: testőre, édes öccsei, fiai, örökösei, drága barátaim, az én Istenem áldjon meg Benneteket. Szép Ernő.

MÁRFFY ÖDÖN: BOHOCOK

MÁRFFY ÖDÖN: CIRKUSZBAN

CZOBEL BELA: GYUMOLCSOK
Fruchter Lajos úr tulajdon. A Tamás-galéria kiállításából

CZOBEL BELA: FENYVESEK ALATT
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum. Fruchter Lajos úr ajándéka